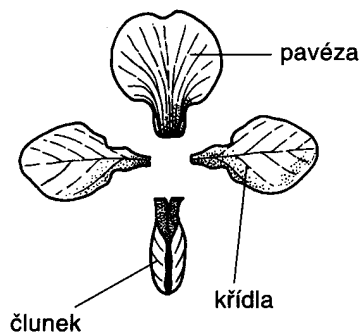

BOBOVITÉ (FABACEAE)

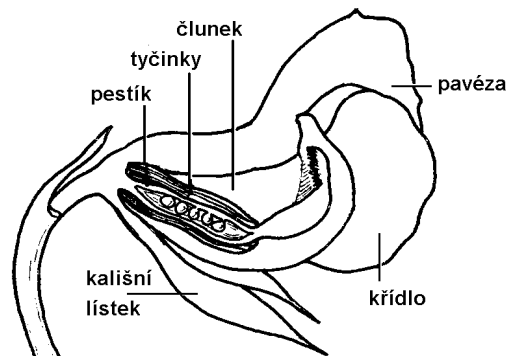
metodický list

Úkol 1: Rozbor stavby květu hrachu setého

Obr. 1-2: hrách setý (*Pisum sativum*)

Obr. 1: korunní lístky
překresleno podle Kubáta (1998)

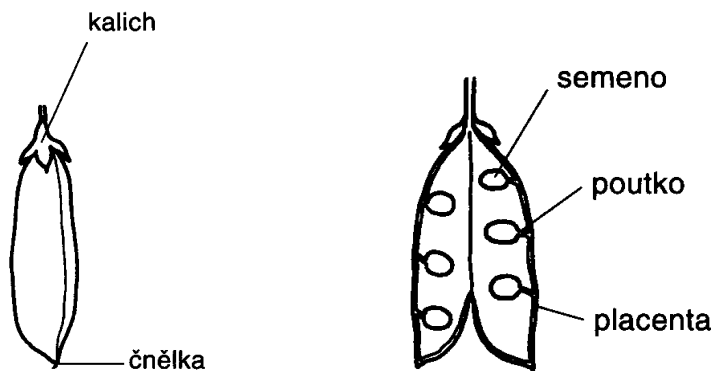

Obr. 2: podélný řez květem
překresleno podle Kubáta (1998)

Souměrné květy hrachu setého vyrůstají po jednom nebo ve dvojicích na dlouhých stopkách z paždí zpeřených listů. Kalich je srostlý, pětizubý, koruna se skládá z pavézy, dvou volných křídel a dvou lístků srostlých v člunek. Svrchní semeník je překryt blankou, která vznikla srůstem nitek devíti tyčinek. Desátá tyčinka je volná (tyčinky dvoubratré 9+1). Pestík vznikl srůstem jediného plodolistu. Vajíčka v semeníku vyrůstají v řadě střídavě z obou jeho okrajů.

Květní vzorec: květy oboupohlavné, souměrné, $K(5) C5 A(9).1 G(1)$ svrchní

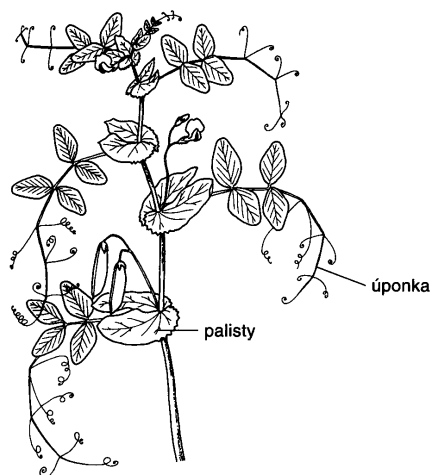
Úkol 2: Rozbor stavby lusku hrachu setého

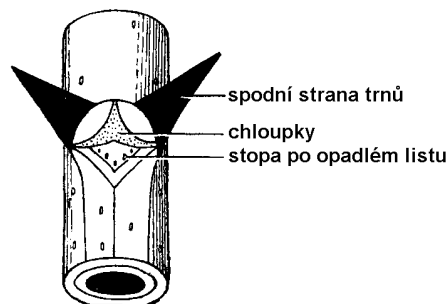
Obr. 3-4: hrách setý (*Pisum sativum*), lusk
překresleno podle Kubáta (1998)

Lusk je plod suchý, pukavý, puká břišním švem.

Úkol 3: pozorování palistů, trnů a úponků bobovitých rostlin

Obr. 5: hrách setý (*Pisum sativum*)
Překresleno podle Kubáta (1998)

Obr. 6: trny trnovníku akátu (*Robinia pseudacacia*)
překresleno podle Hadače (1967)

Úloha k doplnění: První listy bývají zpravidla jiného tvaru než listy asimilační. Jsou to listové útvary, které tvoří přechod mezi dělohami a asimilačními listy. Bývají zelené a jejich tvar se blíží tvaru normálních listů. Jsou zpravidla jednodušší a menší než listy. Na mladé rostlince fazolu obecného (se 3-4 normálními listy) si prohlédneme první listy. Normální plně vyvinuté listy jsou trojčetné, kdežto první listy jsou jednoduché. Porovnáme první listy s listy plně vyvinutými a nakreslíme je.

Úkol 4: pozorování vnější stavby listů bobovitých rostlin

trnovník akát (*Robinia pseudoacacia*) – listy lichožpeřené

jetel luční (*Trifolium pratense*) – listy trojčetné

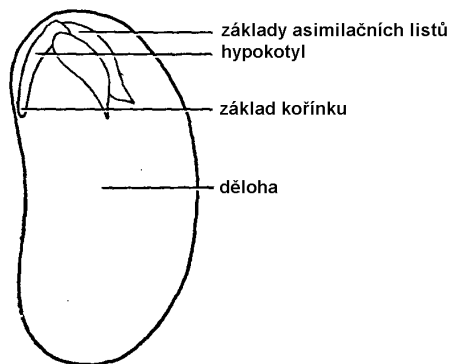
lupina mnoholistá (*Lupinus polyphyllus*) – listy mnohočetné

hrách setý (*Pisum sativum*) – listy sudožpeřené, zakončené úponkou

hrachor jarní (*Lathyrus vernus*) – listy sudožpeřené, zakončené hrotem

vikev (*Vicia* sp.) – listy sudožpeřené, zakončené úponkou nebo hrotem

Úkol 5: pozorování vnitřní stavby semena bobovitých rostlin

Obr. 7: fazol obecný (*Phaseolus vulgaris*),
podélný řez semenem

Jódjódkalium: 5 g jódu a 2 g jodidu draselného rozpuštěné ve 300 ml destilované nebo převařené vody (lze nahradit jodovou tinkturou)

Použitý materiál:

hrách setý (*Pisum sativum*)

- pěstuje se na polích a v zahradách, místy přechodně zplaňuje
- kvete od června do září

hrachor jarní (*Lathyrus vernus*)

- smíšené a listnaté lesy, mýtiny, průseky, dosti hojně, v horách vzácněji
- kvete v dubnu a květnu

jetel luční (*Trifolium pratense*)

- louky, pastviny, lesní lemy
- kvete od května do října

lupina mnoholistá (*Lupinus polyphyllus*)

- mýtiny, lesní lemy, podél cest, pěstuje se jako okrasná
- kvete od června do září

trnovník akát (*Robinia pseudacacia*)

- lesy, podél cest a železničních tratí, náspy, parky, městská zeleň
- kvete v květnu a červnu

vikev, bob (*Vicia* sp.)

- bob obecný (*V. faba*) – často se pěstuje, vzácně zplaňuje, kvete od května do června
- vikve plotní (*V. sepium*) – louky, křovinaté stráně, světlé lesy a jejich lemy, okraje cest, zahrady, kvete od května do srpna
- vikve ptačí (*V. cracca*) – louky, pastviny, lesní lemy, křoviny, břehy vod, náspy, hojně, kvete od června do září
- vikve huňatá (*V. villosa*) – stráně, křoviny, louky, písčiny, paseky, lesní lemy, nejružnější antropicky podmíněná stnoviště, kvete od června do srpna
- vikve chlupatá (*V. hirsuta*) – křoviny, louky a pastviny, vřesoviště, skalky, lesní lemy, okraje polí, zahrady, kvete od května do srpna

Kontrolní otázky:

1. Listy bobovitých rostlin jsou složené. Podle uspořádání lístků rozlišujeme listy dlanitě složené (3-četné, 5-četné) a zpeřené. Vřeteno lichozpeřeného listu je zakončeno (lichým) lístkem, vřeteno sudozpeřeného lístku je zakončeno hrotem nebo úponkou.
2. olejniny – sója (*Glycine* sp.), podzemnice olejná (*Arachis hypogea*)
pícniny – jetel (*Trifolium* sp.), tolice (*Medicago* sp.), vikve (*Vicia* sp.), apod.
luštěniny – hrách (*Pisum* sp.), fazol (*Phaseolus* sp.), čočka (*Lens* sp.),
okrasné rostliny – hrachor (*Lathyrus* sp.), lupina (*Lupinus* sp.), apod.
dřeviny – trnovník akát (*Robinia pseudacacia*), kručinka (*Genista* sp.), čilimník (*Cytisus* sp.), janovec (*Sarothamnus* sp.), jerlín japonský (*Sophora japonica*)
3. dvoubratré tyčinky – srostlé nitkami do dvou svazečků (9 + 1)
4. Plodem bobovitých je lusk (puká podélně jedním nebo dvěma švy) nebo struk (příčně se zaškrcuje a rozpadá na jednotlivé části).
5. podzemnice olejná (*Arachis hypogaea*)
6. palisty přirostlé k řapíku

Použitá literatura:

Hadač E. et al. (1967): Praktická cvičení z botaniky. – SPN, Praha

Kubát K., Kalina T., Kováč J., Kubátová D., Prach K. et Urban Z. (1998): Botanika. – Scientia, Praha.

Kubát. K, Hrouda L., Chrtek J., Kaplan Z., Kirschner J. et Štěpánek J. [eds.] (2002): Klíč ke květeně České republiky. – Academia, Praha.